

زن و مسئله زایی کاذب پسااستعماری

محمد جواد انسانی
یازدهمین مقامات فرهنگ

استعمار، پنداره‌ای دامنه‌دار، کهن و البته همیشه فعالی است که نمی‌توان آن را نادیده گرفت. به طور طبیعی با توسعه کلی زیست انسانی و به اصطلاح شکل‌گیری انسان روزآمد و گذر از روزگار تاریخی گذشته، کوشش شده است که این انگاشت عمومی در جوامع ایجاد شود که پنداره استعمار، مفهومی منسوخ‌بوده‌ویه دوران تاریخی مشخصی تعلق داشته‌است. این در حالی است که حقیقت متفاوت از آن چیزی است که نظام سلطه نمایش می‌دهد. استعمار همواره‌به‌معنای سیطره‌قدرت‌های حاکم جهانی بر منابع و داشته‌های سرزمینی دیگران بود تا از راه کنترل متمرکز جهانی‌بتواننداز همه‌منابع موجود در راستای ثروت‌اندوزی و قدرت گرفتن بیش از پیش بهره‌برند. سیاست‌های استعماری همواره در جهان به دنبال بهره‌کشی از ملت‌ها بوده و برای این کار فریب و مسئله‌سازی‌های دروغین یکی از سیاست‌های جدی ایشان بوده است. مسئله‌هایی که هیچ انطباق و ارتباطی با پهنه فرهنگی و زمینه‌های زیستی جوامع تحت استعمار نداشته‌است.

حقیقت این است استعمار همواره در جست‌وجوی قدرت‌اندوزی بیشتر بوده‌است. این قدرت‌افزایی در دوره‌ای طولانی، به‌طور مشخص بر اشغال و نفوذجغرافیایی در سرزمین‌های هدف خلاصه می‌شده‌است. این در حالی است که در شرایط کنونی و به دلیل دگرگونی‌های ساختاری جهان و انسان معاصر، این سیاست کمتر پیگیری شده و جای خود را به سلطه فرهنگی در راستای هدف اصلی استعمار یا همان توسعه‌نظام‌سرمایه‌داری داده‌است. درواقع می‌توان گفت شیوه بهره‌کشی امروز بر بنیاد مطالعه رویکردهای استعماری پیشین، بهره‌بردن از ابزارهای فرهنگی و فناوریانه، اقلان مخاطب، مدیریت ارتباطات و مصرف فرهنگی بنا شده‌است. مطالعات موسوم به پسااستعماری با رویکردی میان‌رشته‌ای ظاهراً کوشش کرده‌اند که تاریخ استعمارگر و مستعمره را مطالعه کنند تا به تصویری روشن‌تر از فرایندها و شیوه‌های استعمار دست یابند. نکته اصلی این سنخ مطالعات این است که گونه‌ای مطالعات فرهنگی محسوب‌می‌شوند که لایه‌های پیچیده و پنهان‌تر استعمار را در نظر می‌گیرند. به‌طور عمومی تصور بر این است که مطالعات پسااستعماری از احدا و نفوذ استعمار دوباره جلوگیری می‌کند. این نقطه دقیقاً محل بروز حساسیت در مطالعات پسااستعماری است. چنان‌چه اشاره شد جریان‌های استعماری با تحولات جهانی کوشش می‌کنند تا روش خویش را هماهنگ با تغییرات اندیشه، سبک‌زندگی و الگوهای معاصر زیست تغییر دهند. فرهنگ به‌عنوان بستر توسعه و کل کنش‌های رنگارنگ زیست اجتماعی امروز بیش از هر زمان دیگر از اهمیت برخوردار است و جریان استعمار دقیقاًاز این مسئله مهم آگاه است که باید نقطه هدف خویش را بر مسئله فرهنگ قرار دهد.

مطالعات پسااستعماری می‌تواند در فرایندی پیش‌دستانه و هدفمند یا در روندی معمول، بستر مناسبی برای احیای استعمار برای قدرت‌ها فراهم آورد. نکته این است که به نظر می‌رسد بیشترین مطالعات پسااستعماری به‌دست خود کشورهای استعمارگر طراحی و اجرا می‌شود و کمتر با مطالعات پسااستعماری از سوی کشورهایی که تحت استعمار بوده‌اند، روبه‌رو می‌شویم. پس می‌توان این طور نتیجه‌گرفت که مطالعات پسااستعماری خودزمینه‌ای مناسب برای شناخت بهتر قربانی‌های استعمار و تمرکز بر نقطه‌ضعف کشورها برای بهره‌کشی بیشتر است.

خاورمیانه از دیرباز به دلیل ویژگی‌های متنوع و گسترده اقتصادی، فرهنگی، ایدئولوژیک، ژئوپلیتیک و مواردی از این دست، اهمیتی راهبردی برای جریان‌های استعماری داشته و دارد. به‌گونه‌ای که تاریخ خاورمیانه آکنده از اقدامات تجاوزکارانه و مداخله‌جویانه اربابان قدرت و جریان‌های استعماری است. مطالعات استعماری در پهنه‌خاورمیانه وجود داشته و دارد. ایران از جمله کشورهایی است که به معنای واقعی و فیزیکی مستعمره نبوده‌است، ولی همواره هدفی برجسته برای رویکردهای استعماری بوده و به‌ویژه در دو دوره پهلوی اول و دوم کوشش شد تا با ترویج هدفمند و هدایت‌شده مدرنیته زمینه استعمار را فراهم آورند. ایران هرگز مستعمره نبوده‌است و از مؤلفه‌های رایج مستعمرگی نیز برخوردار نیست، ولی رویکردهای مطالعات پسااستعماری در ایران به دلیل ذات فرهنگی این سنخ از مطالعات یکی از روش‌هایی است که قدرت‌های سرمایه‌دار جهانی از آن برای پی‌ریزی نقشه‌های خویش علیه ایران بهره می‌برند. یکی از موضوع‌هایی که می‌توان با مطالعاتی نزدیک به مطالعات پسااستعماری درباره ایران دریافت کرد، توجه جریان‌های استعماری به مسئله زنان است. پیشینه تاریخی و هویتی ایران، ویژگی‌های دینی جامعه ایرانی، تحولات و دگرگونی جمعیتی، توسعه سواد زنان ایرانی، نقش‌های اختصاصی و متعالی زن در اندیشه اسلامی و مواردی از این دست نشان می‌دهد که یکی از بهترین ابزارها برای پیشبرد اهداف استعماری دشمنان ایران، تمرکز بر مسئله زنان و ایجاد حساسیت در آن و تمرکز بر دگردیسی و انحراف در نقش زنان در کنشگری‌های گوناگون زیست معاصر است. به عبارت بهتر بر بنیاد همین سنخ مطالعات مورد اشاره، جریان استعمار معاصر می‌کوشد تا زن را به یک مسئله مولد بحران در ایران تبدیل کند و از این منظر گام‌های بعدی موردنظر خویش در راستای وابستگی را طی کند.

نگاهی به حجم انبوهی از مطالعات روشنفکران ایرانی در سال‌های اخیر پیرامون مسئله زن، کوشش رسانه‌های معاند پیرامون مسائل زنان، طرح پی درپی موضوع‌های گوناگون برآمده از نگره‌های فمینیستی چون زنان توانمند در رسانه‌های مکتوب و غیر مکتوب باهدف تغییر نقش مادری زن، زن مستقل و دارای درآمد و مواردی از این دست نشان می‌دهد که با رویکردی برنامه‌ریزی‌شده روبه‌رو هستیم. به نظر می‌رسد مطالعات پسااستعماری، بیش از آنکه مانعی در برابر استعمار باشد، خواسته یا ناخواسته کمکی بزرگ در استعمار نوین باشد.

زین‌قدیر

- جناب‌آقای.....**

مدیریت محترم شرکت....

باسلام واحترام

موضوع: درخواست همکاری

چند نکته در باره نامه نگاری اداری-۴

اگر به نوشتن «موضوع» نیاز است، باید پیش از «سلام»، نوشته‌شود. ضمن اینکه «موضوع» باید کوتاه‌ودر حد چند کلمه باشد.

#زین_قدیر_پرسی

به مناسبت ولادت پیامبر گرامی اسلام ﷺ رمان هایی را معرفی کرده‌ایم که به زندگی ایشان پرداخته است

داستان‌های آخرین فرستاده

وحی، قرآن به‌حالات، شخصیت و حوادثی که بر پیامبر اسلام ^(ص) می‌گذشته، اشاره‌های ضمنی یا مستقیم دارد که این، خود، سرنخ‌هایی برای یافتن وقایع طول زندگی پیامبر اسلام^(ص) و روش او به دست می‌دهد. ● به امین بگو دوستش دارم

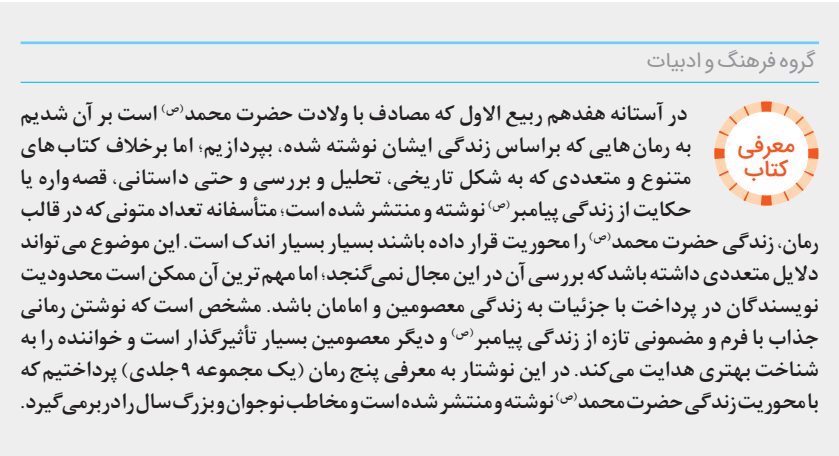
رمان «به امین بگو دوستش دارم» نوشته مریم راهی است. در این رمان تاریخی به تاریخ صدر اسلام و سال‌های پیش از اسلام پرداخته شده‌است. کتاب از دوره زندگی عبدالمطلب پدر بزرگ پیامبر^(ص) شروع می‌شود و تا سال هشتم هجری ادامه پیدا می‌کند. یعنی تقریباً می‌توان گفت این رمان به روایت حوادث ۸۵سال از تاریخ می‌پردازد. رمان چهار شخصیت اصلی دارد که هر کدام به نوبت وارد می‌شوند و داستان خود را روایت می‌کنند. این چهار شخصیت، افرادی هستند که از حضرت محمد ^(ص) حمایت کردند. در بخشی از کتاب که توسط انتشارات کتاب نیستان منتشر شده‌است، می‌خوانیم: «مشک اِیم خالی‌ست، گوشه‌ای می‌اندازمش. قریش بیش از این دوام نخواهد آورد بدون آب. شفا بر آستانه غار ایستاده، می‌گوید از کوه نپهان آمده‌است. می‌گویم نکند به یاد نپهان، آن جوانک یمانی ست که این قدر می‌روی به کوه نپهان؟ می‌خندد، ریز و سر به‌زیر. کوه‌ها جای امنی برای یک دختر ده ساله نیست خنده بر صورتش می‌خشکد. پشیمان می‌شوم از هراسی که بردلش انداختم. کاش می‌گذاشتم شیرینی‌نام نپهان دقیقه‌ای در جانش بماند! نپهان از قبيله جرهم است. سال گذشته به مکه آمد، با رحله‌ای که کارش تجارت بود.

او می‌بایست به رسم احمسی‌های قریش، عریان طواف کند، آن گونه عریان که از مادر متولد شده‌است، مگر کسی از قریش به او جامه‌ای دهد. نپهان در حرم مانده بوده سرگردان که شفا سر می‌رسد و جامه پدرمان هاشم را به او می‌دهد. به این برهان که پدر ما رحله شتا و ضیف را بنا نهاده‌است، پس خود نیز باید جامه فراهم کند برای زائرانی که تاجرند و عریانی را خوش ندارند. آن روز نپهان جامه نبوشیده دل‌باخته شفا می‌شود،

داشته باشم ... یا «من در مه و ابرهایم/ و فقط طلسم‌ها در من لانه دارند ... یا «اغلب می‌ترسم.../ غولی بیرون بیاید و/ داستان زندگی‌ام را بگوید...» این گنگی جن و پری و مه‌گونگی سوررئالیستی، نسبتی نزدیک با رؤیا و خاطرات غبارگرفته دارند و این ایمازهای رؤیای‌گونه و بازسازی خاطرات، از خصوصیات سبکی رمانتیسیم است و در «کوهستان» نمونه‌های بسیاری از آن‌ها را می‌توان مثال زد، «درم» و نمونه موفقی از تبااهی رؤیاهایم...، «بیهوده در خیالات خود گشتن ... یا «و در نبود هر چیز که رنگی از شادمانی و رؤیادار...» این بند، سه‌بار گنگی را القا می‌کند، یکی «بودن» و یکی «چیزی» بودن و دیگری رنگی از «رؤیا» داشتن و به‌کار بردن تعبیر عام و کلی «هستی»، «جهان»، «نام»، «صد» و «تصویر» که هر شخص یا حالتی کاملاً واضح اشاره ندارد، تجلی همان گنگی و حالت‌های جن و پری شعرهای دفتر «کوهستان» است، «می‌خواستم نامری باشم/ در پهنه هستی... در اشعار علی حسینی همچنین شاعر همچون رؤیا، نمودی نامرئی طلب می‌کند، آن هم در پهنه هستی که مثل «چیز»‌ها و «تکه‌ها»، بی‌صورت و گنگ و دیرشناخته و ناشناخته‌است. در انتها باید گفت، پناه بردن به رؤیا و خاطرات، کتیبه به ضمیر ناخودآگاه‌است. تکیه بر ضمیر ناآگاه (درون نگری)، نتیجه طبیعی گریز از خود، توشل به پر و بال دادن ذهن است، جایی که احساس و خیال به هم گره می‌خورد.

به مناسبت ولادت پیامبر گرامی اسلام ﷺ رمان هایی را معرفی کرده‌ایم که به زندگی ایشان پرداخته است

کاهنانی نجات‌دهد که می‌خواهند بر اساس نشانه‌های ظاهری پیامبر خاتم^(ص) را در کودکی از بین ببرند. آن‌ها پیامبر^(ص) را درحالی که در روستایی در کنار حلیمه بزرگ می‌شود می‌یابند و سعی می‌کنند، با تطمیع شوهر حلیمه، کودک را با خود ببرند. وقتی حلیمه متوجه نیت سوء آن‌ها می‌شود، کودک را به خانواده‌اش بازمی‌گرداند. بخش عمده‌ای از این داستان نیز با سخنان حلیمه و اطرافیان او جلو می‌رود. اما نویسنده با شگردی درخور توجه هیچ کدام از این دیالوگ‌ها را از زبان پیامبر اکرم^(ص) روایت نمی‌کند و در تلاش است تا پیامبر را از زبان اطرافیان‌ش توصیف کند.

در بخشی از این رمان آمده‌است: «حلیمه می‌داند که تنها شده‌است. باید خود فکری به حال این بچه کند. دیر بچنبد همه چیز از دست می‌رود. درون خیمه چه می‌گذرد؟ این مردان به شهرش چه می‌گویند؟ کاش می‌دانست از جان آن‌ها چه می‌خواهند. حرفش را به کی بزند؟ مهر این بچه چیز دیگری است. هیچ وقت چنین علاقه‌ای در وجودش نبود. حتی نسبت به فرزندان خودش. حتی زمانی که حارث برای خواستگاری‌اش آمده بود این شور و شیدایی را نداشت. این را نمی‌توانست به کسی بگوید. حتی حارث. «این کتاب نخستین بار از سوی انتشارات «عصر داستان» نشر یافت. سپس توسط انتشارات «علمی و فرهنگی» منتشر شد و در سال ۱۳۹۹ انتشارات «کتابستان معرفت» رمان «سه کاهن» را به چاپ رساند.

● آنگ آن یتیم نظر کرده، نوشته محمد رضا سرشار رمان «آنگ آن یتیم نظر کرده» نوشته محمد رضا سرشار نوجوان هستند.

● سه کاهن «سه کاهن» نوشته مجید قیصری است که بیشتر او را به عنوان نویسنده رمان‌های جنگ می‌شناسیم. داستان به یک روز از زندگی پیامبر اکرم ^(ص) در سن چهار سالگی بازمی‌گردد. در این داستان حلیمه، دایه پیامبر، در تلاشی درخور توجه، سعی دارد تا جان پیامبر را از گزند

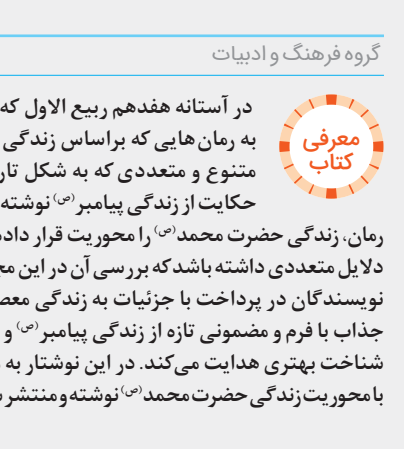
درباره دفتر شعر علی حسینی، شاعر مشهدی

رمانتیسیم در کتاب «کوهستان»

دیدار با زال، البته بازتولید تاریخ و اسطوره در چند جای دیگر کتاب هم اتفاق افتاده‌است: «در دیار سریداران...» یا «جنگجویان مشروطه را/ دوستان‌ها کشتند... جز در یکی دو مورد از اشعار این کتاب هم که شاعر به عنصر تاریخی غیر بومی مانند «نازی‌ها» اشاره می‌کند، باقی‌ارجاجات به عناصر تاریخ و اسطوره بومی و ایرانی است. در واقع، با آغاز رمانتیسیم هر کشوری به آبشخورهای فرهنگی کهن خود بازمی‌گردد تا جایی که در نسل دوم رمانتیک‌های آلمان، گرایش ملی‌گرایانه نیرومندی آغاز و موجب تحقیقات فراوان در زبان آلمانی، گردآوری افسانه‌ها و ترانه‌های محلی و توجه به ادبیات عامیانه می‌شود.

● گذشته با معنای دوری در ادامه نقد اشعار این کتاب. اگر بپذیریم بین حال و گذشته به عنوان دو عنصر فیزیکی قابل اندازه‌گیری چیزی به اسم «فاصله» وجود دارد. این فاصله در شکل ذهنی و ناملوس با عبارت‌هایی مانند «فاصله»، «تبعید»، «فرار» و اسامی دیگر، خود را درون شعرهای «کوهستان» نمود داده‌است. گذشته، زاده یک فاصله است یا یک تبعید یا فرار و در انتها با میل به برگشتن یا برگشتن. این اولین خصوصیت یک شاعر رمانتیسیم است، زندانی و تبعیدی بودن! مانند این نمونه: «عزیزم!/ در دوری از تو/ چیزهایی آموخته‌ام.../ زندگی چریکی خود را داشته‌ام...» یا این بندها: «همه چیز در من دور است/ انگار مأموریتی/ جز دوری ندارم...» و نه کلیه‌های بین راهی گرم می‌کند/ نه نطق‌های آتشین ... اینجا طبیعت و روستا گاهی درون کلمه‌ها خود را نمایان می‌کنند و «کلبه» به جای رستوران بین راهی و هر عنصر شهری می‌نشیند، «همیشه چیزی نیست/ و تکه‌های گمشده/ از من

به مناسبت ولادت پیامبر گرامی اسلام ﷺ رمان هایی را معرفی کرده‌ایم که به زندگی ایشان پرداخته است

● گزارش از تأثیرگذاری «محمد^(ص)» بر اطرافیان‌ش راوی داستان «محمد» یهودی است که از سرزمین شام سال ۱۳ هجری با مأموریتی به مکه می‌آید و بعد از مدتی تحقیق در مکه به مدینه می‌رود و به دروغ ادعای اسلام می‌کند و تا پایان زمان حیات رسول... در مدینه می‌ماند و در طول این ۱۰ سال راهبر یهودیان بیت المقدس مکتبیه دارد و یافته‌هایش را برای او گزارش می‌کند. در سراسر این رمان با گزارش‌هایی مواجهیم که یک غیرمسلمان از پیامبر مسلمان ارائه می‌دهد. این گزارش‌ها از تأثیرپذیری پیامبر^(ص) بر اطرافیان، دشمنان و روند شکل‌گیری اسلام حکایت دارد. در بخشی از این رمان آمده‌است: «دقایقی انگار نور بر من خیره شده بود و من بر نور! ناگهان صدایی شنیدم. کسی مرا می‌خواند. گفتم: «کیستی؟» صدایی از درون نور جوابم داد: «منم جبرئیل! باورم نمی‌شد.

جبرئیل، فرشته درگاه خدا، اینجا چه می‌کند و از من چه می‌خواهد؟ پرسیدم از من چه می‌خواهید؟

گفت: «بخوان»، گفتم: «چه بخوانم؟ من که خواندن نمی‌دانم.» جبرئیل گفت: «بخوان به نام پروردگارت که انسان را از خون بسته آفرید. بخوان که پروردگار تو گرامی است، آنکه قلم را تعلیم داد و به آدمی آنچه را نمی‌دانست آموخت.»

کتاب «محمد» با زیر عنوان رمانی بر اساس داستان زندگی پیامبر اسلام ^(ص) نوشته ابراهیم حسن بیگی است. این رمان از سوی انتشارات «مدرسه» به چاپ رسیده‌است و مخاطب آن نوجوان هستند.

● سه کاهن «سه کاهن» نوشته مجید قیصری است که بیشتر او را به عنوان نویسنده رمان‌های جنگ می‌شناسیم. داستان به یک روز از زندگی پیامبر اکرم ^(ص) در سن چهار سالگی بازمی‌گردد. در این داستان حلیمه، دایه پیامبر، در تلاشی درخور توجه، سعی دارد تا جان پیامبر را از گزند

درباره دفتر شعر علی حسینی، شاعر مشهدی

امروزه رمانتیسیم مکتب غالب شعر سپید ایران است که پناه بردن به طبیعت، نوستالژیا، رؤیا و اسطوره، پرداختن به عشق و مرگ اندیشی و انزوا از عناصر اصلی آن است. در این نوشتار، نوستالژیا و رؤیا در کتاب شعر «کوهستان» سروده علی حسینی از نشر چشمه، پی‌جویی و بررسی شده‌است.

● گذشته با نوستالژیا در ابتدا باید گفت، آزدگی از محیط و زمان موجود و فرار به سوی فضاها یا زمان‌های دیگر، دعوت به سفر تاریخی یا جغرافیایی، سفر واقعی یا رفتن روی بال‌های خیال به گذشته و هر چیزی که قرابت با فضای روحی امروز شاعر دارد و در واقع بتوان آن را در دایره فرار از حال به گذشته قرار داد و با حزن و اندوهی خاص به خاطر آورد. نوستالژیا نام دارد و از خصوصیات رمانتیسیم است. اشعار علی حسینی را می‌توان در این دایره گنجاند. مانند این نمونه‌ها: «برف در من باریده/ و رد پای گذشته را پوشانده است/ انگار هرگز کودک نبوده‌ام...» یا «از پشت تنه لیمو بیرون بیا/ بگو از اساطیر باستان نیستی/ و ربطی به دختر شاه سنگان نداری...» یا «به تو حق می‌دهم/ از این همه شباهت/ میان من/ و بلوط‌های کهن سال بترسی...» یا «انگیزه‌های انسان/ برای نگه داشتن اشیا بر می‌گردد به آن روزها/ که غروب/ هنوز نامی نداشت ...»

همچنین در جایی از کتاب واژه «گیسو» به‌جای «مو»، به‌کار رفته که این لحن آراکلیک، خود بازتولید چیزی از نوع اسطوره و تاریخ است. عین گیسوی رودابه در